

LAPŠEN RISTIMINI

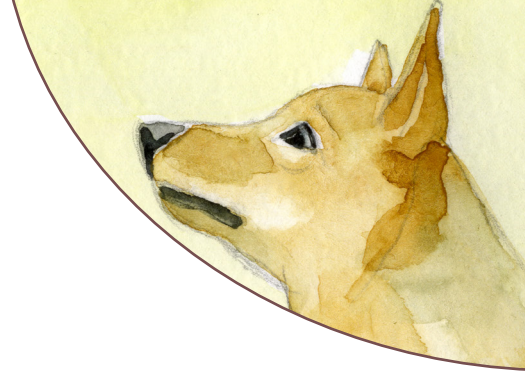
Rissittih lašta, kuin uutta perehen jäšentä juhlallisešti. Kotiololoissa ristimäh kävi pappi, a kun lapši lienöy ollun kipiehini, ni risti šai ni puapo. Ristijäisih aina keräyty koko heimo-kunta. Nimi lapšella annettih kirikön kirjan mukah.

Lapšen ristimini ta ristijäiset oltih koko lapšihomman loppuo. XIX-vuosišuan lopulla ta XX- vuosišuan alušša lapši rissittih kuuvven netälin piäštä, toičči vielä aikasemminki. Kun lapši oli vielä šuojatoin ta varattih šilmäyštä, ni ušein še tapahtu koissa, omien šeinien šia-meššä. Kun niitä aikoja omua pappie ei ollun joka kyläššä, ni ristimini ta ristijäiset järješset-tih papin oloaikana kyläššä. Lapšen ristijänä papin ieštä voit olla puapoki ta täššä hommašša puapoja piettih eniten Kemin ta Seesjärven kylissä.

Karjalan pohjoispuolella pappi rissityö lapšen pani šillä piällä pajan, šito vyön ta pani rissityllä rissin kaklah. Vyötä ei šivottu rissittömällä lapšella.

Ne iče rissintähommat oltih papilla ta puapolla vähäsen erimoiset.

Pappi käytti kaššeaštietä, mirhavoijetta ta muuta. Kašteaštieh kuattih lämmintä vettä, vi-ritettih kolme tuohušta, pappi pyhitti vejen ta luki molitvoja oprasojen ieššä. Šiitä hiän otti

lapšen, kašto šen ta anto ristimuamolla. Nyt hyö kolmen kolmičči kierrettih kašteaštie ta lopulla pappi voijalti mirhavoitiella lapšen kiät, jalat, očan ta n’avan.

Puapo käytti vesikorvoista lämpimän vejen kera, tuohukšie, luatanua, Jumalan muamon oprasua ta luki molitvoja, kumpasie tiesi.

Rissintävettä ei šuanun missänä nimeššä kuation jalkoih tallattavakši. Še kuattih tavallisešti karšinah lattien alla.

Karjalaisilla šamoin, kuin slavilaisillaki kanšoilla rissityllä lapšella piti olla ristituatto ta ristimuamo, kumpasiksi valittih heimolaisie taikka luotettuja ihmisie ta kumpasie piettih lapšen kašvattajina ta hoivuajina ruavahanaki.

Šentäh ristijäisissäki ristituatolla ta ristimuamolla oli šuurempi merkityš kuin lapšen vanhemmilla. Ristivanhemmat voitih olla ristijäisissä molommat, taikka vain yksi heistä. Še riippu vielä lapšešta. Ristituatto risti poikua, ristimuamo – tyttö. Vienašša on mainittu šemmosie tapahukšie, jotta kun šattunou kuolomah ristituatto taikka ristimuamo, ni voit valita šen tilah uusi. Šillä uuvvella valitulla ristimuamolla taikka ristituatolla Šuurenpyhän (šeiččemen netälie on šitä pyhyä, Äijänpäivän pyhyä) nellännellä netälillä viijäh ”ristileipä”. Leivän vaštahotto merkičči šuoštumista šemmoseh virkah.

Rissinnän jälkie oli tapana pityä ristijäisie. Niitä järješsettih ta piettih talon varojen mukah. Kun lapšen muamo oli vielä ”pakanoissa”, ni hänen tilašša oltih ristivanhemmat.

Ristijäisih ristituatto ta ristimuamo tuotih lahjua lapšella (ristipojalla ta ristityttärellä) tai muamolla. Lapšella tuotih valmista vuatetta taikka vuatekankašta. Lapšen vanhemmat ta ristivanhemmat oltih välissä kuomakšet ta hyöki lahjotettih toisillah käsipaikkua, kinnašta, paitua ta kellä mitä oli.

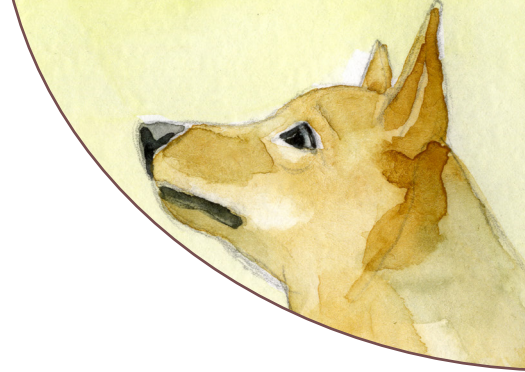
Šuurešta pyhästä šanottih näin:

Šeiččentä virštua šilta, šillan piäššä risti, rississä kaiken muajilman pyhä.

Šeiččemen virštua vesistä šuota, vesišuoan piäššä kultakerä, kultakeräššä jäiččä.

Lapšen šuojelomini

Konša enšikertoja peštih lašta, veteh šuojukšekši lisättih rikkie, poruo, hopierahua, osran jyvvyä ta rautanuaklan päitä. Lapšen pešuvesi kuattih kylyn lattien alla, jotta ei toiti kenen-

känä tallattavaksi. Puapo hiero lapšen käsie ta jalkoja ta muotošteli kaunehekši šen piäta. Enši kerran puapo kapaloičči lašta. Poikalapši kiärittih tuaton paijašta luajittuh ripakkoh, tyttölapši kiärittih muamon räččinän emuššašta luajittuh ripakkoh. Ripakoista piäličči lapši vielä kintieh šivottih tuaton vyöllä taikka muamon kaššalentalla.

Kätkyöhki, missä makasi lapši, pantih šuojukšie: kontien kynši taikka hammaš, kukon šulka, missä oli tippa elävyä hopena, pikku kivi kiukuan pohjašta, tytöllä – šakšet, pojalla – veičči.

Šilmyäntyä ta pahojen henkien vaikutušta varatešša lapšen kätyt kuuši netälie peitettih hupulla. Nännilapšien ei annettu pitälti itkie ta tuuvitettih niitä pitkien rupiemin. Tuuvittua tyhjyä kätyttä taikka jättyä šitä tyhjäkši ei šuanun.

Kätyttä ei pie jättyä tyhjäkši, muitein pahavoima anaštau lapšen tilan. Jotta ei niin kävis, kun lapši otettih kätkyöštä, šen tilah pantih lattienpyyhintävašta taikka muamon kenkä.

Oli šemmoniki uškomuš, jotta kätytlašta, kumpasella ei ollun vielä hammašta, ei šuanun jättyä yksin pirttih (šemmoista rikenempäh tapahtu pienissä perehissä). Kun ei liene ollun pirttih jättyä lapšen kera, ni šilloin kätkyön alla luotih vašta lapšella tovarissakši. Rahvaš uško vaššan taikavoimah ta piti šitä šuojukšena.

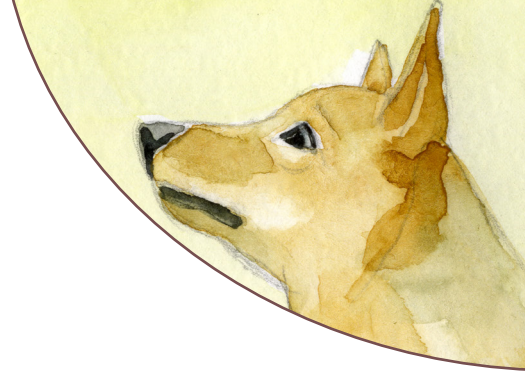
Kylän eläjillä ilmoitettih lapšen šyntymiseštä ikkunaverhojen umpah panomalla.

Iče rošenčča enšimmäiset päivät šuannin jälkeh vietti kylyššä ta vašta erikoispešeyvynnän jälkie piäsi pirttih. Muamon ta lapšen piäšentä pirttih oli šen merkki, jotta lapši alko kuuluo šukuh ta rotuh ta šamoin tarvičči erikoista juurtunehta järješšyštä. Platenčan pirttih kanto puapo, a min'n'a kumarti muamoakalla jalkoih ta pyritti häntä lapšenkaččojakši.

Vielä min'n'an piti lahjottua tuattoukko ta muamakka, enšimmäiseštä lapšešta ainaki. Tuatolla paita, muamolla koštovuata tahikka räččinä, kumpani hyväh. Šiitä kun min'n'a anto tuatolla lahjan enšimmäkši šen, kumarti jalkah: ”Täššä on tuattosen lahjua lašta kačču”. Muamollaki tuaš kun anto lahjan, ni tuaš jalkah kumarti: ”Täššä on muamosen lahjua lašta kačču” (Mari Kyyrönen)

Tverin Karjalašša min'n'a anto muamakallah pitän nuoran hiihnačči, jotta lašta tuuvittua.

Kun min'n'a lapšen šuannin jälkeh ei ollun puhaš, ni hiän makasi verhon takana ta šöi omašta aštieštah. Hänen ei šuanun huuhtuo vuatetta juoksijašša veješšä ta panna vuateita

pihalla kuivah. Pihalla hiän šai käyvvä vain šuojuš kormanošša, ta hänen piti kierrellä vierašta rahvašta. Šini, kuni naini ei šuanun kirikön puhaššušta, häneltä oli kielletty ei vain kirikköh käynti, ka vieläi käynti kalmismualla.

Nimenanto

Nimi on kuin tervaplätti pukšun polvešša. Ei šiiitä eris piäše.”

(Pekka Perttu)

Pellot, polut, pirtti,
missä elät,
ole tultu ičeštähäš ei.

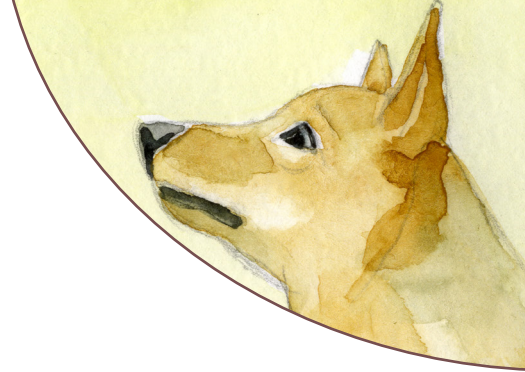
Oli Jarassima.

Oli Juakko.

Šiiitä vašta šie, Oleksei.

Taisto Summanen

Oli ennenin tapa Karjalašša.
Mieheštä kun paissa alettih,
Mainitukši tultih tuatto ta ukko,
Tuaton ta ukon nimet
niin kuin tittelina mainittih.
Kuulu erikoisen mahtavašti
Jarassiman Juakon Oleksei,
A kun ollet mitä šuanun aikah
Hyvä maineh teijän kaikkien on,
Tai kun ollet mitä pahua ruatan
Et vain iččieš ole hävännyn
Šamoin tuattos šiun ta hänen tuattoh
Kačotah šiuh tuomiččevin šilmin.

Nimettömänä ei lašta šuanun pitälti pityä, eikä häntä voinun šilloin lapšekšiki šanuo, Nimettömäkši vain tahi ”Nimettömäkši Niikkanakši” kučuttih. Šyntynyt lapši heti ikävöiččöy nimieh, šentäh šanotah ”kun lapši šyntyy, ni nimiki šyntyy”. Kešänaikusella šyntynyölläki lapšella pitäy antua nimi.

Ennein nimi annettih kirikön kirjojen mukah ta še ei ollun kokonah vanhempien miärättävissä. Kun lapši šynty, ni heti oli käytävä papin taikka kirjamiehen pakinoilla. Vaikka šyntymäpäivä miäräsi ta rajotti nimen eččimistä – oli otettava joko šyntymäpäivän nimi tahi jompikumpi kahen entisen päivän nimilöistä, jotta ei šattuis yhteh pereh kahta šamanmoista nimie, annettih valita kolmešta päiväštä. Tulovien päivien nimijä ei šuanun ottua. Nimen valiččijakši ei kelvannun ken vain. Še piti olla viisašpäini ta lujaluontoni, šentäh kun lapši tulou nimen valiččijan moini. Lapšen tuatto tahi hänen pois ollešša ristituatto tahi ristimuamo kelvatah šiuh hommah. Paraš tietyšti oli tuatto, šillä ”kenen lapši, šen ni nimi”.

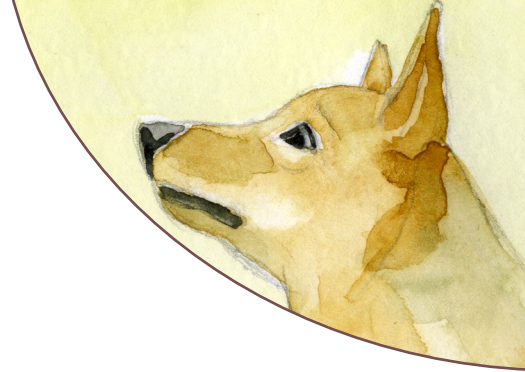
Heimolaisien nimijä kun šattuu, niin niitä valitah, vainuajienki nimijä annettih, šamoin tuattojenki, vain muamon nimie annettih harvoin, šentäh kun šanottih, jotta muamolla on häpie kuččuo šamannimistä kun iče lašta. Še nimi kyllä, mi šattuu enšimmäisekši (šyntymäpäivän nimi), olis aina lapšella annettava, šillä ”nimi kun muuttuu, ta ošaki muuttuu” ta ”lapšen nimen kun vaihat, ta ošanki vaihat”. Kačottuo lapšen nimie ”ei pie huhuten tuuvva eikä karjuon kačella”, jotta šen šuajašta tulis ”tašapäini, hyvämielini eikä mikänä rämykesseli (tyhjänpäiväistä rämäsijä)”. Heti kun nimi on kačottu, aletah lašta pakautella šillä nimellä, vaikka ei vielä rissitty.

Nyt nimijä lapšilla annetah mimmosie tahotah. Še voit olla tuaton, heimolaisen tahi minnih tuttavan nimi.

Nimen valičenta lapšella

On šemmosie mielipiteitä, jotta nimi vaikuttau ihmisen šekä luontoh, jotta hänen ošahki. Šentäh jo ammusista ajoista nimen valintua šyntynehellä lapšella on pietty tärkienä.

Täh nimen valintah liittyy monie uškomukšie ta tapoja. On olomašša šemmoni uškomuš, jotta kun tytöllä annettaneh miehien nimi (Aleksandra – Santra, Jevgenija –Joukenie, Jouki, Pavla – Paula), ni šillä kehitty miemen luonto.

Monet ollah šitā mieltā, jotta ei pitäis antaa lapšella kuollehien heimolaisien nimijä, jotta ei nimen kera lapši šais vainuan ošuaki. Vaikka täštā asiešta toiset ollah aivan toista mieltā.

Monissa perehissä on tapana antaa lapšilla muamojen ta tuattojen, ukkojen ta ämmöjen nimijä. Erähät vanhemmat annetah lapšillah tunnettujen ta kuulusien heimolaisieh nimijä, ajatellen, jotta lapšeštaki šemmosen nimen kera tulou tunnettu ihmini.

Pravoslavnoin (ortodoksisen) ušon mukah nimen šuatuo lapši šuau ni šuojelijan anhelin ta Venäjällä rikeneh lapši šai Pyhän nimen šen päivän mukah, konša šynty.

Toičči lapšella annettih kakšiki nimie, yksi mieruo varoin, toini Jumalua varoin. Še toini nimi annettih ristijäisien aikana ta šitā ei tiijetty muut kun oikein lähiset vain. Niin yritettih šuojella lašta šilmäykšeštā.

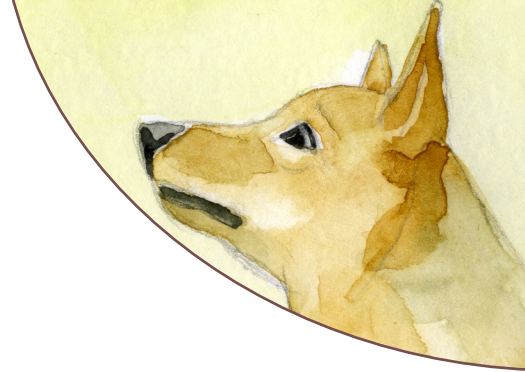
Ajan mukah tavatki muuttu. Lapšilla ruvettih antamah jo ihan toisie nimijä, rikeneh ulkomualaisieki. Toičči rekisteritoimistojen ruatajat kieltäyvytäh rekisteröimäštā ihan älyttömie vanhempien keksimie nimijä. Viime vuotena Moskovan rekisteritoimistot oli pakotettu rekisteröimäh tyttölöillä tämmösie nimijä kuin Jolka – 'kuuši', Nikol', L'al'a, Legenda ta Čelsi. Pojat puoleštah – Justin, Kosmos – 'avaruš' ta Мир – 'rauha'.

Pitäis muistua ta pityä meleššä, jotta lapšen nimi ei ole vain šen päivän asie ta huoli. Šen nimen kera lapši lähtöy koista šuureh muajilmah ta toičči še parahin vanhempien mieleštā nimi tuou lapšella pahua mieltā ta käršimyštā. Häntä aletah truašittua ta kiušata pieneštā šuaten pihalla ta koulušša, hänellä keksitäh pitin ikyä monie haukuntanimijä.

Nimi ušein valitah lapšella jo ennen šyntymistä, vain toičči šattu niinki, jotta vanhemmat ei ole keritty piäššä yhteh mieleh šiitä ta ei ole valittu nimie kun lapši šynty. Hyvä, kun še nimi löytyis ihan lähipäivinä.

Neuvošovallan aikana annettih lapšilla ihan outoja nimijä, kumpasissa oli poliittisieki vivahukšie. Šemmosie nimijä šuatih lapšet, kuin Okt'abrina (Šajekuu, Šajekuun vallankumouksen kunnivokši), Sent'abrina (šyyškuu), Avrora (šotalaivan kunnivokši), Revolutsija (vallankumouš). Šiih aikah, konša alettih peruštua kolhoosija ta ilmešty ihan tuntomattomie ennen konehie, ni ilmešty uuši pojan nimiki -Traktori.

Neuvošovallan aikana erähät vanhemmat keksittih lapšillah ihan älyttömie nimijä, kumpaset kovottih monen šanan taikka nimen enšimmäisistä kirjaimista.

- Vilen Вилен — V.I. Lenin В. И. Ленин
- Viļ' Виль — V.I. Lenin В. И. Ленин
- Gertruda Гертруда — työšankari героиня труда
- Diner(a) Динэр(а) — uuvven aikakauven lapši дитя новой эры
- Krarmija Крармия — Puna-armeija Красная Армия
- List ЛИСТ — Lenin ta Stalin Ленин и Сталин
- Maels Маэлс — Marks, Engel's, Lenin, Stalin Маркс, Энгельс, Ленин, Сталин Ku-kutsapol' Кукуцаполь — Maissipeltojen kuninkatar Кукуруза — царица полей
- Niserha Нисерха — Nikita Sergejevič Hrushov Никита Сергеевич Хрущев
- Juralga Юралга — Juri Aleksejevič Gagarin Юрий Алексеевич Гагарин
- Ur'urvkos Урюрвкос — Ura, Jura avaruošša Ура, Юра в космосе!
- Čelnaļ'din(a) Челнальдин(а) — Čel'uskin jiällä Челюскин на льдине

Juri Gagarinin avarušlennon jälkeh monet šiih aikah šyntynehet poikalapšet šuatih Juri-nimen.

Myöhemmin tuli muoti antaa vanhoja melkein unohettuja ukkojen ta ämmöjen, vanhaukkojen ta vanhaämmöjen nimijä ta on šemmosieki vuosie, konša on muojissa minih poikien taikka tyttöjen nimi.

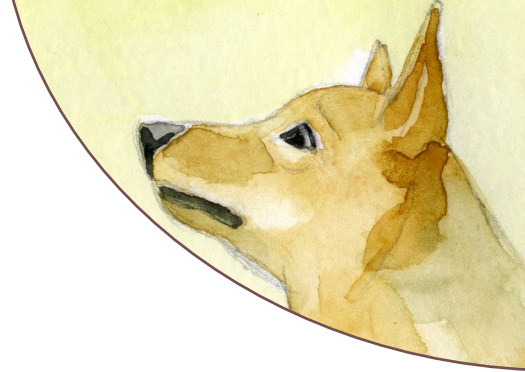
Tietoja Petroskoin rekisteritoimistošta 2015-2016 vuosilta

Šyntynehillä lapšillah vanhemmat valittih ušein tämmösie nimijä:

Tyttölöillä: Anastasija, Polina, Sofija, Marija ta Alisa

Pojilla: Maksim, Dmitrii, Art'om, Aleksandr, Ivan

Harvinaisie poikien nimijä oltih Jusuf, Jakov, Juha, Junus, Ehtibar, Emir, Esa, Elinur, a tyttölöillä löyty tämmöistä harvinaista nimie, kun Jasna, Jaroslavna, Janina, Erika, El'vira, Elif, Juta ta Jazag'u.

Tietoja Kalevalan piirin rekisteritoimistošta 2014-2016 vuosilta

2014 vuotena šynty 75 lašta (37 poikua ta 38 tyttö). Šyntynehillä lapšillah vanhemmat valittih tämmösie nimijä:

Tyttölöillä: Anna, Arina, Darja ta Marija

Pojilla: Aleksei, Jegor, Dmitrii, Konstantin

Šattu harvinaisempuaki nimie: Jaroslav, Juri, Stanislav, Solomon (pojilla) ta Faina, Stefanija, Sofja ta Olga (tyttölöillä).

2015 vuotena šynty 81 lašta (38 poikua ta 43 tyttö). Šyntynehillä lapšillah vanhemmat valittih ušein tämmösie nimijä:

Tyttölöillä: Anna, Sofja, Uljana ta Anastasija

Pojilla: Maksim, Jegor, Aleksandr, Vladimir

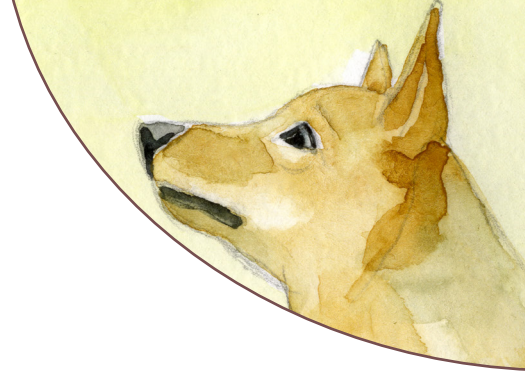
Harvempah annettih nimie: Jaroslav, Savelii, Ruslan, Roman (pojilla) ta Julija, Emilija, Elvira ta Evelina (tyttölöillä).

2016 vuotena šynty 66 lašta (40 poikua ta 26 tyttö). Šyntynehillä lapšillah vanhemmat valittih tänä vuotena tämmösie nimijä:

Tyttölöillä: Ksenija, Aleksandra, Darja ta Alina

Pojilla: Arsenii, Art'om, Dmitrii, Ilja

Oli sinä vuotena tämmöistäki nimie: Emil', Toivo, Sergei, Sem'on (pojilla) ta Sofija, Polina, Mira ta Kira (tyttölöillä).

Psihologit ollah šitä mieltä, jotta kekšityt nykyaikaset harvinaiset nimet voijah antua lapšella pahua vaikutušta. Lapšien vanhemmat kekšitäh niitä šiinä mieleššä, jotta heijän lapši eruois toisista ainutluatusena ta nimi heijän mieleštä on juštih še parahin paššua ja keino šiih.

Rekisteritoimistojen ruatajat tovissetah, jotta heijän on pakko rekisteröijä tämmösie nimijä kuin Вишня (Kiršikka), Радуга (Ukonkuari), Князь (Ruhtinaš), Аметист (Ametisti), Дельфин (Delfiini), Легенда (Legenda), Америка (Amerikka) ta muita. Tämmösien nimien kera lapšella on vaikie toičči šoreutuo iččehvertasien joukošša. Heitä kiušatah, nimittelläh, truašitetah, ei oteta yhtehisih kisoih. Lapšilla tulou alemmuškompleksie ta jo ruavahana ollešša hyö moničči muutetah nimeh.

2017 vuotena oraškuušša Venäjällä oli hyväkšytty ta tuli voimah laki, kumpasen mukah lapšella ei šua antua ta ei rekisteröijä šemmoista nimie missä on numeroja, murtolukuo, šekalutta kirjainta ta numeruo, erimoisie merkkijä, kumpaset ei olla kirjaimena, kirošanoja, arvu ta virkua merkiččijyä šanua.

Tämä laki koškou šukunimijäki. Kun lapšen vanhemmat oltaneh eri šukunimilöillä, ni lapšella voijah vanhempien šovun mukah antua tuaton taikka muamon šukunimi, taikka kakšoisšukunimi vaikka missä järješšoššä, šiinä voit olla vain kakši šanua, kumpaset yhissytäh tavuviivalla.

Šananlaškuja ta arvautukšie nimeštä

Ei köyhällä ole muuta rikkahutta lapšella annettavua, kuin kaunis nimi.

Ei nimi mieštä pilua, kun ei vain mieš nimie.

Ei še nimi mieštä pilua, kun ei vain mieš nimie.

Imehnini vet ei koššana valiče nimieh.

Kenen lapši, šen ni nimi.

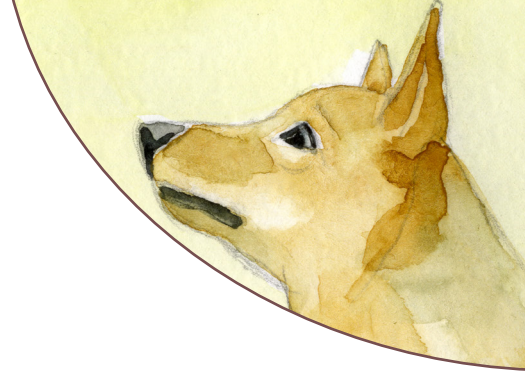
Koira nimen panou, mieš nimen kantau.

Kun härkä kuolou ni tal'la jjäy, kun mieš kuolou ni nimi jjäy.

Kun lapši šyntyy, ni nimi šyntyy.

Miero nimen antau, mieš nimen kantau.

Mieš kuoli, nimi jäi, talo hävisi mua jäi.

Minne mie, šinne i nimi.

Nimi on kuin tervaplätti püksun polvešša. Ei šiiitä eris piäše.

Olipa še mitein vain, ei nimi mieštä pilua, kun vain mieš ei piluais nimieh.

Ei huku veješšä,

Ei mahu muan rakoh.

Ei pala tuleššä,

Joka paikkah paššuu. Mi še on?

Kaikkih tarttuu ta kaikissa on. Mi še on?

Kantaja kuolou, kannettava jiäy. Mi še on?

Kuuluu šiula, vain muut šitä rikenempäh käytetäh. Mi še on?

Mi aina ihmistä šeuruau?

Mipä še ihmisellä ijäkši annetah?

Mipä še pitäy joka ihmisellä olla?

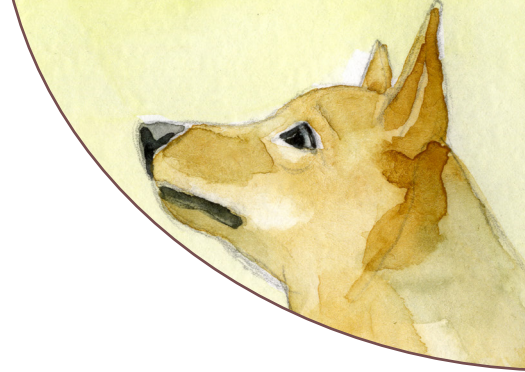
Lapši ta kyly

Šamalla varušetulla vejellä peššäh lapši kylyššä kolme kertua. Pešun jälkie loppuni vesi jätetäh talteh altahah, a šeuruavalla kerralla vain lisätäh šiuh uutta. Lopukši pešuvesi kuatah kylyn lattien alla. Jalkoih tallattavakši ei lapšen pešuvettä šua kuation konšana. Še vesi on aina kuattava minnenih huonehien šillan alla.

Još lašta enšikerran pirtistä kylyh viijješšä tieltä löyty pala nuorua ta še šiiitä šivottih lapšen rantieh netälin päiviksi, ni šilloin šitä lašta ei voitu konšana šilmätä.

Aunukšešša piettih tärkienä, jotta lapši šais jo šamašša kun šynty, ennen kolmiöisekši tuluo vielä kylyššä olleššä, kaklahaš šuojukšen, nuorah riputetun pienen nahkapuššisen, missä oli harakan vašen šilmä (hura silmy). Lapši piti šitä kaklaššah vielä leikki-ikäsenä juokšennelleššah. Še šama puššini kelpasi myöhemmin toisillaki lapšilla.

Lapšen uloššušta šamoin käytettih šuojavälinehenä pahentajan toimie vaštah. Lapši ei šil-

mäytyn, još šen enšimmäini kakka pantih kylyn oven piällä taikka kiukualla.

Lašta enšikertua kylvettyäissä luvettih: Pyhä Pohročča piän piällä, vašta peršien piällä, kylyn löyly kylvettämäh, vaššan löyly vaivuttamah.

Lapšilla kylvettyäissä luvettih vielä näinki: lämmittäisin kylysen, kylvettäisin kylkilihat, pehmittäisin perälihat.

Rahvaš on mainittu, jotta kun muamo tietäis kuin hyvältä lapšella tuntuu kylvettämini, ni hiän polttais rukkih ta lämmittäis kylyn, kun muitein ei halkuo riittäne.

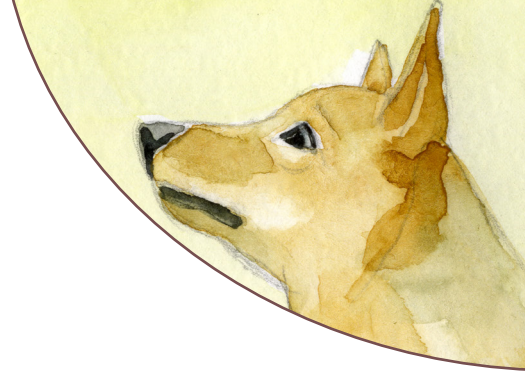
Hyvänä šuojukšena lapšella rahvaš piti šen vaššan tynkie, kumpasella muamo kolmičči kylpi kylyššä šynnytykšen jälkie. Šiih vaššan tynkeh vielä šivottih hamppurihmalla kappaleh poltettuo kovie. Seesjärven karjalaiset kolikan tynkeh šotettih kuiva lapšen n'apanuoraseen kappaleh. Šiitä še tynki kiärällettih ripakkoh ta šolmittih. Tämmöni naškulaini piti aina olla lapšella matašša konša kylyh vietih, taikka kyläššä lašta käytettih.

Kun vaštašyntynehellä lapšella lienöy ollun **šetinyä** (harjakšie), ne pisseltih ta vaivattih häntä. Ne näky šemmosina muština karvoina lapšen ihošša ta muamo poškellah košettuan lapšeh löysi ne. Šiitäki tauvista piäštih eris kylyššä. Nännimaitoh vehnä jauhošta luajittih melko šakie tahašpallu. Lapši vietih kylyh, vain šielä ei häntä enšin kaššeltu. Šitä tahašpalluo šiitä pyöriteltih pitin šelkyä ta harteita. Šiih tahtahah ne šiitä tartuttih ne šetinät ta lapši piäsi rauhah.

Šetinät šuahah pois lapšen šeläštä vielä niin, jotta šelkyä kylyššä hierotah nännimajolla ta vehnä jauholla. Šiitä šivotah piällä šulkkupaikka ta lapši pannah levolla. Šiinäpä ”harjakšet” irtauvat šeläštä šulkkupaikkah.

Häntäluu on viäntyn tahi lapši **on šuuteluissa**, šanottih kun lapši tuli ripulilla tahi okšenti, ni šiitä tuaš kyly lämmitettih ta šielä häntäluu ojenneltih.

Kun lapšella oli yökaštelu, ni Seesjärven karjalaiset parennettih šitä tautie kylyššä. Kylyh lašta käytettih kolmičči, kylvetettih ta kopšahuttuan vaššalla peppuo vašše luvettih:

Šie kahičči, mie kolmičči,
Šie kolmičči, mie nelličči,
Šie nelličči, mie viisičči,
Šie viisičči, mie kuušičči,
Šie kuušičči, mie šeiččemen,
Šie šeiččemen, mie kahekšan,
Šie kahekšan, mie yhekšan.

Koko luku loppu yhekšäh, kun šillä numerolla on omaluatuni taikavoima.

Rikeneh kevyällä lapšilla pal’lahin jalojn juoššešša jaloissa oltih **variksen šuappuat**. Ne oltih kipiät ta äijälti vaivattih lašta. Tverin karjalaisilla täh oli oma konšti. Hyö lämmitettih kyly ta šielä lapšen jalkoja hyvin kylvetettih ta näin šaneltih: ”Kurret, kärret, muššat korpit, harmuat harakat, šikojen svajakat”. Šiitä hyväkši hauvotut jalat voijettih verekšellä sliuhkalla, ta näin šuatih parenomah.

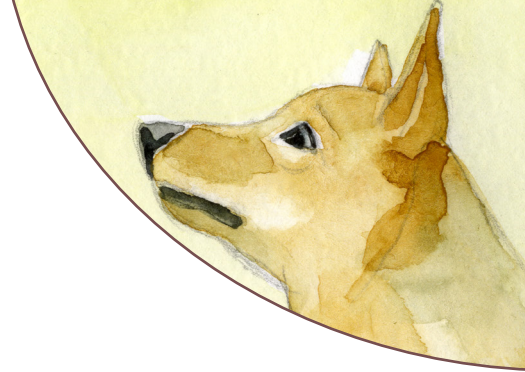
Harakkapaijakši taikka harakkaisekši šanottih vaštašyntynyhen enšimmäistä paitua (ripakko, missä oli piänreikä). Šemmoni paita šai olla lapšen piällä netälin taikka kolme päivyä, šiitä še heitettih ta luotih kylyn katolla lahomah šen vaššan kera, millä lašta on enšimmäisen kerran kylvetetty.

Kun lapšella **alkau puheta hampahie**, lämmitetäh kyly ta kylvetetäh häntä vienošša lölyššä. Monella lapšella šilloin onki šuuri vaiva, vaikka ei šitä šuata pakajamalla valittua. Šanotahki täštä näin: ”Kun muamo tietäis šen tauvin, mi lapšella on, kun hampahat alkau tulla, niin värttinöillä kylyn lämmitäis”.

Jalkatauti vaivuau lašta šiih aikah, kun hiän alkau opašteliutuo kävelömäh. Vačča on raukalla šilloin kipie ta ušein hänellä on vaččatautiki. Lapšen tuškie yritetäh helpottua niin, jotta hänet viijäh kylyh, kylvetelläh ta jalkavaršie ojennelläh.

Lašta ei šyö koi (ei kivissä nivelie), kun enšikertua kylyh vietyö, lašta paikašta läpi hil’lakaiseh purekšennelläh ta luvetah: ”Ota, luhti, leukaluuš, Hiisi, harvat hampahaš, puromašta, jäytämäštä, šyömäštä, kaluamašta”

Kylyh käyntyäissä puapo joka kerta painelou platenčan piätä käsilläh kuuši kuukautta,

jotta še ois kaunis, šilie ta pyörie, kuin nappi. Šilloin šulavaini rutompah mänöy kiini ta lapši alkau paissa. Kun lienöy nähty čoherapiätä taikka čuikulapiätä lašta, ni šanottih, jotta ei ole puapo aikanah pitän huolta tuošta piäštä.

Kun lapši lienöy ollun pahašša voinnissa, ni šitä piettih **šilmyännän** merkkinä. Šilloinki lašta käytettih kylyššä. Muamo riičči tukkah levälläh ta niistä läpi valeli häntä.

Rauhallini ta hyvävirkani lapši oli muamolla niin kuin lahja, kun hänen piti šamašša pirttih tultuo ryhtyö talon töih. Šiihki yritettih keksie kaikenmoista keinuo. Repol'ašta on pantu muistih šemmoista, jotta muamo vielä kylyššä ollešša šynnytykšen jälkeh vašemen jalan kantapiällä hil'l'akkaiseh paineli lapšeh šuuta, jotta še hyvin makuais ta antais muamolla rauhašša ruatua kotitöitä.

Muutoma šana entiseštä lapšen kašvatukšešta

Vienalaini ohje lapšen kašvattajilla oli tämmöni: Yškä še lapšen ylentäy, parma (yškä /šyli) še lapšen parentau, varvikko heposen varšan, vaššan lehti vaimon lapšen.

Šyli ta hellä huolenpito on paraš kašvatuš lapšella. Lämmin kyly ta pehmie vaššan lehti, šiinä on voitiet kipeillä. Niin kuin heposen varša virkistyy talven jälkie kevyällä varvikkoh piäštyö, niin lapšiki rakkahalla kohtelulla varttuu parahittain.

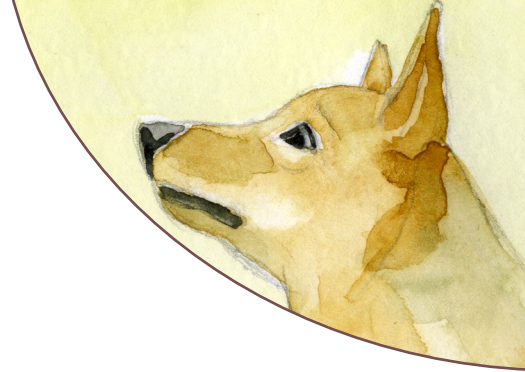
Hyvällä šanalla ta hellällä kurilla yritettih lašta opaštua. Vain lapšen luonto ei näistä touhuloista muutu, šentäh kun luonnon ta tavat lapši periy vanhemmiltah. Vienašša šanotahki: "Mitä išä ikäh, šitä poika polveh" tai "Šukuhuš on šuopetäjä, rotuhuš on Ruškon vaša". Ta vielä näinki: "Veštäjähäš ni laššut tullah". Ihmisen hyvät ta pahat puolet nävytäh hänen lapšistaki:

– Orahašta touvon tuntou, varšašta hyvän heposen, emon lapšen liijatenki.

Piäluašša olovua šulavaista tarkaššeltih lapšen kašvuaissa:

– Vielä on lapšella šulavaini kahallah. Še ei parene šini, kuni lapši šanou jotta "kivi", nin šilloin še pareni kun opaštu šanomah "kivi".(Iro Remšu)

Kumminki lašta kašvatuaissa käytettih kovempieki keinoja. Lapšen kurissa pitämisekši on šelkäsaunuaki käytetty tehokkahana ta vaikuttavana keinona. Šanottih:

– Ken viččua šiaštäy, še laštah vihuau. Ken kuritta kašvau, še kunnivotta kuolou. Još konšanih viččuaki käytettih ni pehmennykšeksi šanottih:

– Muamon vičča villani.

Erähien talojen kamarin oven piällä šeinähiršien välih oli pissetty vičča. Lapšet varattih, kun vain heilä mainittih Koivuniemen stuarostua. Heilä šanottih:

– Lapšet, vakautukku! Tulou Koivuniemen stuarosta ta antau teilä tetrenleipyä. Toičči annettih ni korvarieškua ta prinkattih oččah. Lapšen kašvatukšešta šanottih näin:

– Kuni lapši on yšäššä, ni yšan šuuruš on šiula mielipaha, kun joutuu lapši lattiella, ni lattien šuuruš on šiula mielipaha, a kun joutuu muajilmalla lapši, ni koko muajilman šuuruš tulou šiula mielipaha. Ta vielä šanotah.

– Šini lapši kuni lattiella, šini poika kuni polvella.

Tollolaini Iro Remšu näin kerto omista kurinpitokeinoloistah:

– Miula oli kamarin oven piällä vičča – šiinä kun oli rako nin šiuh oli hyvä pistyä. Lapšet varattih kun vain juohatit, jotta tuola on Koivuniemen stuarosta. Viččalla näin šiärie n’apšain.

Mari Kyyrönen kerto, jotta telmijillä ta riitelijillä lapšilla šanottih:

– Lapšet, lapšet, tulou Koivuniemen stuarosta ta antau tetrenleipyä kun että ala vakautuo. Tai:

– Lapšet vakauvuttako šiitä vain pitäykö ottua ruašakka (= ruoška) ta kosnie (= kolahuttua).

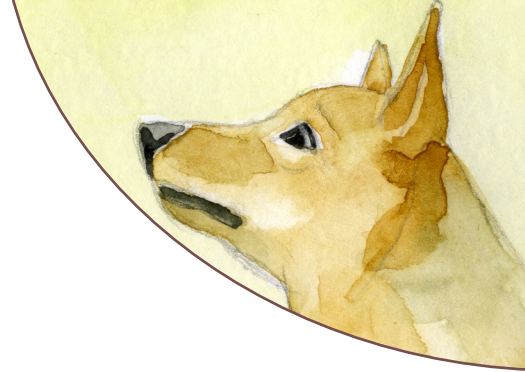
Ukko (= Marin miehen tuatto) šano – ta i kosni še kun lienöy kohalla šattun!

Kun ei muitein totellun ni šanottih, jotta kyllä spina kosniu (= šelkä šuau käršie).

Šelkäšaunua kyllä annettih, vain oli lievempieki kuritukšie. Korvarieškasio annettih toisilla, ta prinkattih oččah – še oli luunapin antamista.

Šelkäšaunua kuiteinki piettih häpiellisenä juttuna. Šen tiesi Tuavitaisen Iivana, kun yritti rauhottua Iipi-poikuah: Tuavitaisen Iivanan akka oli ”krosnoi” (= ankara) emäntä, kumpani piti lujašti talon hallitušta käsissä. Kerran hiän tuaš löi Iipi-poikuah. Tämä alko itkie ta mölissä. Šilloin Iivana iče šano pojallah:

– Elä ite, Iipi-poika. Löi mera (= tamma) šilma, ka löi milmaki (= niin on lyönyn milmaki)!

Mäkelä Okahviella Vuokkiniemeššä oli ollun šemmoni ämmö, jotta hiän aina puolušti lapšie eikä konšana kieltän, vaikka kuin lapšet ois mellašsettu. Kun hiän joškuš vaipu šiitä mellakašta ta tahto hil’l’aisutta, ni hiän iče alko oikein hyppie ta reuhata lapšien kešellä. Lapšet ruvettih kaččomah šitä kummua ta šiitä i ašetuttih.

Kerran talonväki oli heinäššä ta ämmö lapšien kera yksin koissa. Taikina (= taikina-aštie) oli laučan piäššä happanomašša, (še on taikinarosmiessa, kun illalla taikinah pannah nin še on rosmiessa ta še yön taikinašša happanou). Taikinan piällä oli kanši, vain pitkävaršini härkin piipotti šieltä kannen alta. Yksi tyttölöistä karhasi leipyä ottamah leipäorrelta. Kun hiän hyppäsi šieltä alaš, ni tarttuki koššon helmaštah härkkimeh, härkin pyörähytti koko taikinapytyn kumoh laučalta, ta kaikki taikinanjuuri lattiella! Lapšet äijälti pöläššyttih, vain ämmö juohatti:

– Kovokkua tahaš päreillä jälelläh taikinah, kaččokua jotta ei ruhkua mäne šiämeh ta peškyä šiitä late puhtahakši.

Väki tulou heinäštä, a late ei vielä ole kerin kuivua pešun jälkie.

– Mitä lattiella on? – kyšytäh.

Ämmö vaštuau:

– No mitä šiinä nyt on, vettä kun kannoin niin šiih läikähti ta šiinä nyt löhöttäy!

Aika jyräkkä oli pirtissä, kun 14 punukkaa šiinä telmi, vain ämmö ei konšana kieltän lapšie. Kolme kätyttä oli pirtissä yhtä aikua ta ämmö niitä tuuvitti.

Tiätä heilä oli hyvin ankara ta ušein löi lapšie. Kun vain šanottih, jotta tiätä tulou, niin šilloin šynty pirtissä hil’l’aisuš šilmänräpähykšēššä. Tiätällä oli hyvin arvokaš lasipiälini oprasa šeinällä. Šitä hiän šuojeli niin kuin šilmäteryäh. Kerran kun lapšet oikein hypittih, oprasa otti ta kirposi šeinältä jotta rämähti, ta lasi rikki!

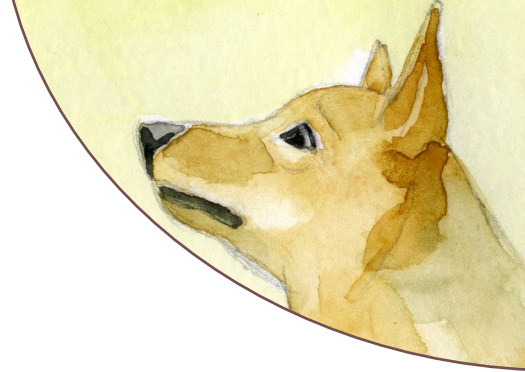
Lapšet kokonah hätävyttih:

– Nyt tiätä miät kaikki lyöy.

Ämmö vain šano heilä:

– Elkyä välittyät lapšet, a paiskua elkyä täštä kellänä mitänä!

Hiän käški lapšien kerätä lasinpalaset ta ašettua ne paikoillah hyvin, ta šiitä oprasa noššettih jälelläh šeinällä ta oltih niin, kuin ei mitänä olis ni tapahtun.

Tiätä tuli illalla kotih, risti šilmät ovešta tultuo ta ei vielä huomannun mitänä. Vain šyömäh kun ruvettih, risti šilmäh:

– Hospoti Isuussa ..., – ken on oprasan rikkon ?

Ämmö šano:

– No ken šen on rikkon, kolmie kätyttä kun piekšät ni kun šeinät lekkuu ta ikkunat hyp-piy, ni oprasatki šeiniltä kirpuou.

Još tiätä ois tietän nin še ois kaikki lyönyn lapšet, kaikki nellätoista lašta piekšän.

Illalla lapšet muata pötkähettih mi minneki. Šiitä ne kovottih niin kuin luuvvot ta vietih perinöillä. Perinät pantih lattiella, koko late oli makuajien vallašša, vain stolan piäštä läksi ovella vapua kuja, šiitä piäštih kulkomah. (Okahvie Mäkelä)

Huolta ta murehta lapši antau vanhemmillah šamoin, kun iluoki. Eikä muamon huolet lopu konšana, eini lapšen vartuttuo. Täštä jutušta kaunehešti jutteli Kyyrösen Mari:

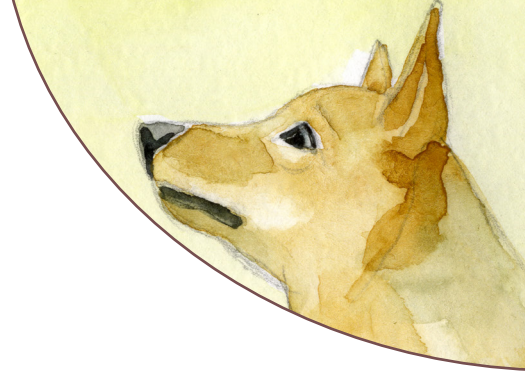
– Yksi Venejärven akka, Vuaran Iro, šano miula, kun miula oli enšimmäini lapši ta olin šielä kašvantakojissani, tuattol'aššani, šano jotta:

– Kun, lapširukka, alat elyä ta lašta kašvattua, kun on lapši yšäššä šiula nin on vain yšan šuuruš šiula mielipaha. Kun joutuu lapši lattiella ni vain lattien šuuruš mielipaha, a kun joutuu muajilmalla lapši nin koko muajilman šuuruš tulou mielipaha!

Myö nakruna pitimä vain niitä Iron šanoja ... A kun elämmä nin kaikki niämmä, ei ole nakrun asiet enämpi. (Mari Kyyrönen)

Lapšen tekoja ta elämyä voit šeurata ta ohjata šilloin, kun lapši on pieni ta eläy vielä koissa. Šuureksi tultuo hiän kulkou omie teitäh.

Šini lapši kuni lanteilla, šini poika kuni polvilla.

Lapšien vuattiet

Ei pie ennenin poikua
paitua luatie.

Harakkapajakši taikka harakkaisekši šanottih vaštašyntynyhen enšimmäistä paitua (ripakko, missä oli piänreikä). Šemmoni paita šai olla lapšen piällä netälin taikka kolme päivyä, šitä še heitettih ta luotih kylyn katolla lahomah šen vaššan kera, millä lašta on enšimmäisen kerran kylvetetty.

– Mitä lapšilla piällä piettih ennenin?

Nasti Aittavuara näin muisteli šiiitä:

– No, kun oltih lapšet hyvin pienenä noin vielä kapalolapšena, kun lapšet šynnyttih ni, niillä ei ollun jotta, šitä ois ollun jo valmista luajittuo vuatetta tahi mitä. Ei mitänä, muuta kun šiiitä luajittih hoš mistä vanhašta paita – olipa še tyttö tahi poika ni še šemmoni pieni paita luajittih šillä lapšella. Ta šiiitä kapaloh pantih.

Šiiitä še lapši kun alko kašvua šuuremmakši, no šitä mukua luajittih ne pajat pitempäiset ta šuurempaiset. Šiiitä kun lapši alko piäššä jo kävelömäh, ni šillä luajittih košto ta räččinä tyttölöillä. Räččinäššä oli pität hiemat ta košto oli krupitettu ta proimuloilla – kun oli proimut täh šuate ne proimut.

Pukšuo ei ollun- eikä niillä ollun kenkieki, muuta kun šukat vain jalašša – kellä oli, kellä ei ollun šitäkänä, šukkieki.

No šiiitä ne kun alko kašvua, ta tultih jo aikuhišekši, kouluo ei ollun ni mitä jotta niitä ois pitän kouluh panna, miän aikana ei niitä kouluja ollun. Kun kašvettih šuuremmakši ni ei šiiitäki šen kummempua vuatetta ollun muuta kun košto ta räččinä ta šiiitä peretnikkä.

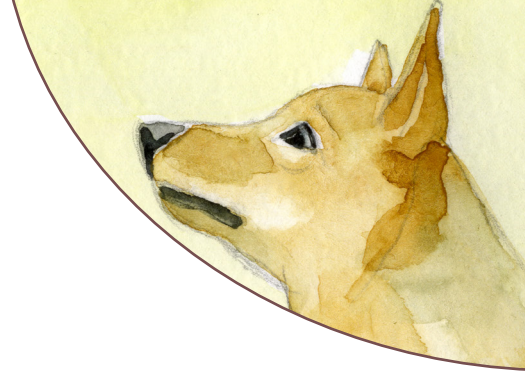
Šiiitä jo myöhemmin alettih kenkie luatie ta paikkua piäššä pitämäh.

Näin šano vanha rahvaš lapšešta

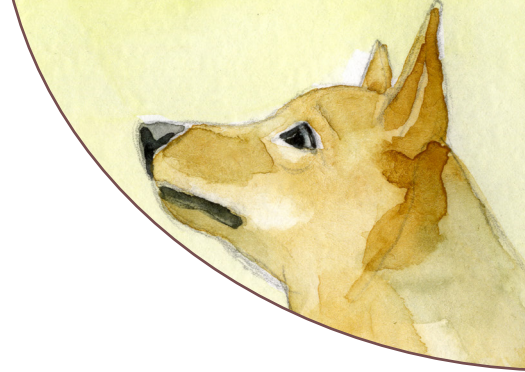
Auta mieštä mäješšä, pientä lašta kynnykšeššä.

Ei lapšen kyynälie kerätä.

Ei ole še muamo, kumpani lapšen šai, a on še kumpani kašvatti.

Elä vihamiehelläš muuta pahua moli, kun šeičentä tytärtä.
Eläväistä on lapšen tauti.
Hyvä i tyttö tyhjih käsih – kaikki kankahat kutou, kaikki lapšet tuuvittau.
Hyvä on lapšen lapšeštua hyvien vanhempien varašša, mipä on vanhan vanhetešša hyvien nuorempien nojašša.
Ilona käki mečäšša, pieni lapši perehešša.
Kiitä ilmua illalla, partašuuna poikua.
Kävelöy poimičča jälešša.
Köyhän lapši on kaikkiruokani.
Hyvä on lapši laisan vaimon, viepi še ajan virkultaki.
Lapšekaš akka on parempi, kuin lapšetoin.
Lapšella on lapšen mieli.
Lapšen ošalla i pereh eläy.
Lapšešša on miehen alku.
Lapšet on lapšet, vaikka čuarin lapšet.
Lapšetoin talo ta linnutoin mečča yhtä ikävät.
Lapši laisan opaštou.
Lapši on laisan turva, vain viedy še ajan virkultaki.
Lapši opaštou muamokši.
Lapši tuou ruuvvan tullesšah.
Lapšivuosi – lankavuosi.
Laulajalla kanalla on laulajat lapšet.
Laulau lapši šyötyö, itköy ilmain oltuo.
Lähimmäistä i lehmä nuolou.
Mittyöt šuajat, moisetni šualehet.
Muamon vačča – lapšešša, lapšen – kivešša ta kannošša.
Nälkä nännittä tulou, ikävä imettämättä, muamon maijon maistamatta, kešpäivän paistamatta.
Nännin lapšella šuuh panet, mieltä piäh et pane.

Oča hieštyy, piä kaštuu kun kuutta kunnošša pitäy, šeičcemettä šilittäy.
Oma vällä (kuri) lapšen rikkou.
Omua pitäy puolistua, vaikka šuuta viäristyä.
Paha lapši äijän kyšyy, hyvä kyšymättäki šuau.
Parempi on lapši lattiella, kuin akka kiukualla.
Pienenä lapšet tallatah muamon helmoilla, šuurena – šyväimellä.
Yhen nakrehen takie ei kannata kuoppua avata.
Pieni lapši ei tiijä kelluo kaklahaš itkie. *(Ei lapši šyyttä ite, šillä on nälkä tai joku kipu).*
Piä piän tašalla, korva korvan korkevuolla.
Pojan šyntyhyö kaikki yhekšän pihan laššut ihaštuu, tytön šuatuo yhekšän pihan laššut pö-
läštyy.
Päivä lapšen vahvistau, vuosi vanhan vanhentau.
Rekänenästä mieš tulou, vesišuušta ei mitänä.
Toven kuulet lapšen šuušta. *(Lapši ei šuata valehella).*
Tytär šynty – tyhjä šynty.
”Täššä miun rukkini, täššä miun tuttini, täššä miun kaunis kankašpuuni”, – šano naini,
kumpasella oli pieni lapši.
Unešta uneh pientä lašta – työštä työh moršienta. *(Lapšella ei ole muuta työtä kuin muata,
vain nuori min’na on jokahisen käšettävänä).*
Veštäjähäš ni laššut tullah.
Vuosi vanhan vanhentau, kakši lapsen kašvattau.
Vuotena vuonna, parahana kakši.
Vähällä on lapšen mieli hyvitetty.
Yškä še lapšen ylentäy, parmaš še lapšen parentau, varvikko heposen varšan, vaššanlehti vai-
mon lapšen. *(Šyli ta hellä huolenpito parahiten lašta kašvattau. Lämmiin kyly ta pehmie vaššan-
lehti tuaš ollah voitiena kipiellä. Näin hoituan lapšella jiäy kaunis muisto lapšuošta)*
Äijä on hoikkašormie